

A monszun szélrendszer és a helyi szelek

Monszun = az évszakos irányváltást mutató szélrendszereket monszunnak nevezzük, kikötve, hogy a legjobban különböző két hónap eredő szélirányai között legalább 120° különbség legyen. (A név arabul évszakot jelent.)

A trópusi monszun

A trópusi (forró) övezetben vagyunk!

[Ismétlés A földrajzi vagy csillagászati Egyenlítő a legnagyobb szélességi kör, pontos helye: 0. szélességi fok. A térképen vízszintes vonalként jelenik meg. Mindig azonos helyen van.]

Termikus egyenlítő = a Föld legmelegebb pontjait összekötő, önmagába visszatérő görbe vonal, vagyis a legmelegebb pontokat kijelölő izoterma.

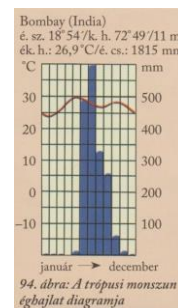
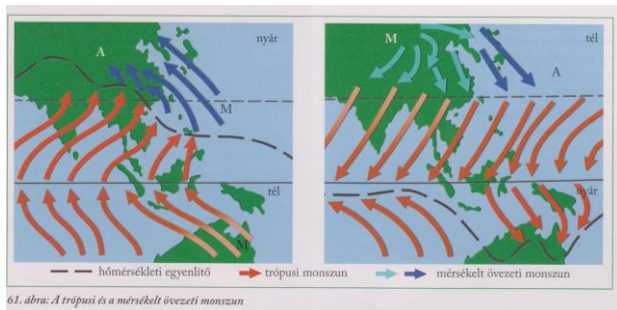
A termikus egyenlítő egyben a **legalacsonyabb légnyomású pontokat is** jelenti (vö. hőmérséklet és légnyomás fordítottan arányos!).

A termikus egyenlítő **folyamatosan változtatja a helyét**: az északi féltéke nyarán az Egyenlítőtől északabbra, a déli féltéke nyarán a déli féltékre húzódik.

A keleties irányú passzát **valójában a termikus egyenlítő felé fúj**, nem áll meg az Egyenlítőnél, mert a termikus egyenlítő a legalacsonyabb légnyomású pontokat is kijelöli.

Az adott féltéke **nyári monszunja** = a másik féltékéről átjött, és a Coriolis-erő miatt eltérített (ezért nyugatias irányúvá vált) passzátszél. Mivel hosszú utat tesz meg az óceán fölött bőséges csapadékot hoz.

Az adott féltéke **téli monszunja** = a passzát széllel azonos, mely a szárazföld belseje felől fúj, ezért nem is hoz jelentős csapadékot.

Trópusi monszun vidékek: a Guineai-öböl partvidéke, India, Hátsó-India stb.

A szubtrópusi monszun = mérsékelt övezeti monszun

A mérsékelt övezetben, azon belül a meleg-mérsékelt övben vagyunk!

A **kontinensek keleti oldalán**, ahol nagy kiterjedésű szárazföld, nagy területű óceánnal szomszédos.

A kiindulás: az **eltérő fajhő!**

[**Fajhő** = megmutatja, hogy 1 kg anyag hőmérsékletének 1 °C-kal való megemeléséhez mennyi energia szükséges.]

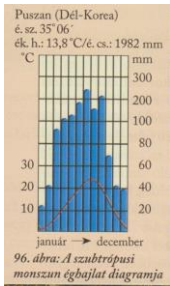
A víznek magas, a szárazföldnek kisebb a fajhője.

(A nyári forró homokban kapkodod a lábad, s szaladsz, hogy a vízben lehűtsd.)

Nyáron: a szárazföld jobban felmelegszik, mint a víz, ezért a szárazföld fölött alacsonyabb lesz a légnyomás, mint a víz fölött. A levegő el kezd áramlani a magas légnyomású terület (a tenger, az óceán) felől az

alacsonyabb légnyomású terület (a szárazföld) felé. Mivel a lé felől érkezik, sok nedvességet hoz → **bő csapadék** fog hullani.

Télen: a szárazföld jobban lehűl, mint a víz, ezért a szárazföld fölött magasabb lesz a légnyomás, mint a víz fölött. A levegő el kezd áramlani a magas légnyomású terület (a szárazföld) felől az alacsonyabb légnyomású terület (az óceán) felé. Mivel a **szárazföld** felől érkezik, **kevés csapadék hullik**.

A szubtrópusi monszun területek: a Parti-síkság és Florida, DK-Afrika, DK-Ázsia stb.

A helyi szelek

A nagy földi légkörzés szélrendszereihez képest kis területen, sokszor csak időszakosan fújó szelek.

Első csoport: hegy-völgyi szél, mely a völgy és a hegytető között alakul ki az eltérő felmelegedés miatt. A **völgyi szél** nappal a hegytető felé fúj, mert a völgybe jobban megül a hideg, ezért magasabb légnyomás uralja, mint a hegytetőt. A **hegyi szél** éjszaka a völgy felé fúj, mert a hegytető éjszaka jobban lehűl, mint a völgy.

Második csoport: parti légkörzés, mely a nyílt vízfelület és a szárazföld eltérő felmelegedésére vezethető vissza. A **parti szél** éjszaka a víz felé fúj, mert a szárazföld jobban lehűl, mint a víz. A **tengeri vagy tavi szél** nappal a hűvösebb vízfelület felől a szárazföld belseje felé fúj.

Harmadik csoport: a fön szél, mely a **hegyen** átkelő, a túloldalon **leereszkedő**, száraz, meleg szél (hófaló szél).

Konkrét, adott helyhez köthető szelek

Bóra: a dalmát tengerpartra, főként télen északról, északkeletről a Dinári-hegység területéről lezúgó, durva szél. (→ VW Bora)

Nemere: a Keleti-Kárpátok hideg, zord téli szele (vö. Nemere-hegység).

Sirokkó: a Szahara felől a Földközi-tenger térségébe érkező forró, száraz déli szél. (→ VW Scirocco)

Számum: a Szaharán belüli, forró, homokviharakat okozó szél.

(Érdekes helyi szelek még: misztrál, burán stb.)

Görgővihar: a Balatonra nyáron csap le az észak (Bakony) felől, hidegfronttal érkező vihar, mely nagy széllal, heves csapadékkal jár együtt.

+1. **TORNÁDÓ:** speciális mérsékelt övezeti ciklon. Az észak-déli irányban nyitott Észak-Amerika belsejében, az egymás felé akadálytalanul áramló déli forró és északi sarki szelek találkozási zónájában alakul ki. Keskeny sávban nagy pusztítást visz végbe. (Vö. Tornádó-övezet – Tornado Alley.)

